

Ramiz Əskər “professor tələbə” idi...

...1978-ci ildir. Moskvada tələbəyik. Ramiz M.V. Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsinin V, mən isə IV kurs tələbəsiyəm. Universitetin “vıstotka” adlandırılan əsas korpusunda yerləşən tələbə yataqxanasının 13-cü mərtəbəsində ikimiz bir otaqda qalırdıq.

Bu qeydləri qələmə alarkən üstündən 47 il keçəndən sonra belə Moskvada Ramizlə birlikdə keçirdiyim günlərin, sadəcə, bəzi anlarını canlandırmağa çalışmışam. Dərhal deyim ki, bu zaman yaddaşımı zora salmağa heç bir lüzum qalmadı, ona görə ki, sabaha ümidlə, inamla yaşadığımız o unudulmaz anlar hələ də ən xırda təfərrüatları ilə yadımdadır.

...Haradasa dekabrin son günlərindən biridir. Axşam, təxminən, 20 radələrində. Təbii ki, bayırda hava 2-3 saat əvvəldən qaralıb. Otaq istidir, amma soyuq küləyin pəncərədə aramsız vıyılması eşidilir. Ramiz şəhərdən qayıtmadığı üçün narahat olmağa başlayıram.

Böyük ehtimalla Ramiz Ankaradan “Böyük teatr”a 2 həftəlik yaradıcılıq eza-miyyətinə gəlmiş türkiyəli tenorla (təəssüf ki, adını unutmuşam) bir yerdə olduğu üçün ləngiyə bilirdi. Axı, o, “İnturist”in xətt ilə türkdilli əcnəbi qonaqlara tərcüməçilik edirdi. Türk və rus dillərini əla bildiyi üçün hörmətli qonaqları müşayiət etməyi ona etibar edirdilər.

Ramiz Moskvada Türkiyədən təşrif buyuran rəsmilər və mədəniyyət adamları barədə təəssüratlarını mənə həvəslə nəql edərdi. Qardaş ölkə barədə o illər informasiya qıtlığı vardı. Sovet mətbuatı da NATO üzvü olan Türkiyəni, əsasən, neqativ planda təqdim edirdi. Tez-tez yazırdılar ki, guya türklər öz vətənlərində yoxsulluq və işsizlik səbəbindən kütləvi surətdə Avropaya, xüsusilə

silə Almaniyaya mühacirət edirlər və burada ən ağır, hətta həqarətli işlərdə çalışırlar.

Bu xəbərlər, təbii ki, bizi üzürdü, şənimizə toxunurdu. Biz türk qardaşlarımız barədə xoş xəbərlər eşitmək arzusundaydıq. Ramiz isə əsasən mətbuatın demədiyi, gizlətdiyi şeyləri deyirdi. Türkiyə barədə geniş, hərtərəfli biliklərə malik olduğu üçün tarixdən nümunələr gətirirdi. Onun qəlbində türklərin bu çətinliklərdən çıxacağına dərin inam vardı və bu inam mənə də sirayət etmişdi.

...Artıq axşam saat 9-un yarısıdır. Ramizdən hələ də bir xəbər yox idi. Dözməyib dəhlizə çıxdım. Heç 5-10 dəqiqə keçmədi ki, Ramizin tanışı aşırma sumkası ilə liftdən çıxdığını gördüm. Gözümə işıq gəldi, nigaranlığım yox oldu. Tez otağa qayıtdım. O, həmişəki kimi həmin gün harada, kimlərlə görüşdüyü barədə danışdı, bəzi mülahizələrini söylədi.

Bu arada mənimlə bir qrupda oxuyan Türkmənistandan olan tələbə yoldaşım Akməhəmməd Həmidov qapını ərkə döyüb içəri girdi və “professor”un (Orta Asiyadan olan tələbələr MDU-da Ramiz Əskəri bu adla çağırırdılar) söhbətləri üçün darıxdığını söylədi. Ramiz türkdilli respublikalardan olan bütün uşaqların xətrini çox istəyirdi, Akməhəmmədə isə xüsusi rəğbəti vardı.

Bir xeyli XVIII əsrdə yaşayıb-yaratmış böyük türkmən şairi Məhtimqulu Fəraqinin yaradıcılığı və onun türkmən ədəbi dilinə təsiri barədə danışdılar. Arada Akməhəmməd dedi ki, Məhtimqulu poeziyasının dili Füzulinin poetik dilinə çox yaxındır. Ramiz qonağın nəyə eyham vurduğunu yaxşı bilirdi. Bir çox türkmən ziyalıları Füzulini öz-lərinki hesab edirdilər. Azərbaycan alimləri və hökuməti guya qabağa düşüb Füzulini türkmənlərin əlindən alıblar. Yadımdadır, Ramiz daşdan keçən arqumentlər söylədi və sonda sanki bütün türkmən ziyalılarına müraciət edirmiş kimi dedi:

– Füzuli həm bizim, həm sizindir, geniş mənada Böyük Turanın şairidir.

Bunun ardınca Ramiz həm Məhtimquludan, həm də Füzulidən əzbərdən bir neçə qoşma və qəzəl söylədi. Akməhəmməd heyrətlə ona baxırdı. O, Ramizin geniş erudisiyası və fenomen yaddaşına, sadəcə, heyran qalmışdı.

Yeri gəlmişkən, Akməhəmməd Həmidov müasir türkmən ədəbiyyatının ən tanınmış simalarından biridir. Onun türkmən xalqının həyat tərzindən, arzu və qayğılarından bəhs edən çox sayda hekayə və povestləri rus, türk, türkmən dillərində dəfələrlə nəşr olunub. Yeri gəlmişkən, Ak-

məhəmmədin bir neçə hekayəsini türk dilinə Ramiz özü tərcümə edib və Türkiyədə nəşr olunaraq yayılmasına dəstək verib.

...Akməhəmməd gedəndən sonra Ramiz o illərdə MDU-nun fizika fakültəsinin tələbəsi Solmazın onu soruşub-soruşmadığı ilə maraqlandı. Dedim ki, bir neçə saat əvvəl gəlmişdi, sənin türk tenora tərcüməçilik etdiyini biləndə dedi ki, Ramiz türkləri görəndə hamını unudur.

Ramiz, təbii ki, eyhamı anladı və dedi:

– Solmaz haqlıdır. Bir neçə gündür ki, ondan hal-əhval tuta bilməmişəm.

Solmaz xanım dedi ki, Ramiz şəhərə çıxanda nazik geyinməsin...

Ramiz gülümsündü və bu dəfə heç nə demədi...

Onlar bir-birlərini sevdirdilər və Bakıya gedən kimi toy etmək fikrində idilər. Bir ildən sonra mən Bakıya məzun kimi qayıdanda artıq evli idilər. Ramiz öz sevgisinə dönük çıxmamışdı və buna görə gözümə bir mərtəbə də ucaldı. Ramiz və Solmaz xanımın ailəsində Vətən üçün gözəl, tərbiyəli, zəkali övladlar böyüdü. Onların hər birinin xoş soruşunu eşidəndə ürəyim dağa dönür.

Yeri gəlmişkən, Ramiz Əskər ölümündən 3-4 il əvvəl Aşqabadda keçirilən nüfuzlu beynəlxalq simpoziumda iştirak edərkən Akməhəmməd Həmidovla görüşmüşdü. Akməhəmməd simpoziumun təşkilatçılarna şəstlə deyib ki, “mən bu kişini hələ onun tələbəlik illərində “professor” deyər çağırırdım. İndi, o, həqiqətən, Bakı Dövlət Universitetinin professorudur, kafedra müdürüdür. Azərbaycan xalqının yox, Böyük Turanın oğludur!

Ramiz, həqiqətən, türk xalqlarının diləri və ədəbiyyatlarının dərin bilicisi idi. O, soykökü bir olan bu mədəniyyətlərin bir-birinə yaxınlaşması üçün titanik işlər görürdü. Təkbəsinə Mahmud Kaşğarının 4 cildlik “Divani-Lügət-it türk” əsərini tərcümə edib nəşr etdirmişdi. Əlişir Nəvai və Məhtimqulunun bütün külliyyatlarını dilimizə çevirib. Bütövlükdə, Turanla bağlı onlarla kitab yazıb, dəyərli hesab etdiyi elmi, publisistik yazıları dilimizə çevirib.

Bir sözlə, professor Ramiz Əskər Böyük Turan sevdalısı idi və təkcə doğma Azərbaycanda deyil, bütövlükdə, türk xalqlarının ziyalıları arasında böyük hörmət sahibi idi. Günlər, aylar, illər ötdükcə, Ramiz Əskərin bir insan kimi mənim üçün çox əziz və əvəzsiz olduğunu daha dərin-dən hiss edirəm. Ruhu şad olsun!